

26

J. J. N.

Enfalliga Anmärkningar

Wid

Galt = Kiällor,

Med

Wederbörandes tilstådjelse,

Under

Oeconomiae Professörens och Kongl. Swenska Wets-
enskaps Academiens Ledamots /

Herr PEHR KALMS

Inseende

Utgifne,

Och som et Academiskt snilleprof til almánt
ompröfwande öfwerlämnade i Åbo Aca-
demies öfre Läro Sal för middagen

d. 18. Decembr. 1754.

Af

MATTHIAS FORSINIUS, M. S.
Satacundensis.

W.D, Tryckt hos Direct. och Kongl. Boktr. i Stor-För-
stendömet Finland, JACOB MERCKELL.

Kongl. Maj:t^s
Ero Tjenare och Capitaine wed Åbo Låhns Lif Dra-
goune Regemente/
Wålborne Herren,

Herr **FRIEDERICH**
De **DELWIG.**

Kongl. Maj:t^s
Ero Tjenare och Professor Matheseos Extraord.

Högädle Herren,

Herr **MAG. JOHANNES**
KRAFTMAN.

Någen intet obenågit up, Höggunstige Herrar, at jag
mogit snillesoster, hwilket jag här tagit mig den fri-
wedermåle af den uprichtiga tacksambhet, som Eder
stad kommit. Den ensaldiga wålmening, hwaraf mitt
at frambara; derföre har jag med slit spart en konstlad
sådana, som antingen wela synas wara det de intet åro,
hade warit emot mitt finnelag; och det senare emot Eder
krusade ord och prunkande utlåtelse förhögas, I des
önsta, det I Höggunstige Herrar, med Eder Högtförmå-
mågen uti ymnogt mått med all Simmelst och jordisk säll-
mina gladaste någon, at med outlätelig wördnad fram-

Mine Högguns-

Ödmunkaste

MATTHIAS.

Royal. Maj:t
Tro Tjenare och Professor Theologiæ;

Högwördige Herren,
Herr DOCTOR SAMUED
PRYSS.

Probstsen och Kyrkioherden öfwer Ufsby och Bidne-
borgs församlingar/
Hög-Ärewördige Herren,

Herr MAG. MICHAËL
LEBELL.

med Edre berömlige Namn understätt mig pryda et o-
beten at Eder i ödmuikhet upoffra, endast såsom et ringa
månge och store wålgjånningar uti et wördsamt hjerta de
sinne är upfylt, utgör hela wärdet af det jag har åbran
wåltalighet: hållt jag trodt at den är allenast nödig för
eller söka med breda ord göra stort utaf litet. Det förra
ynnest, som i sig sielf är större, än at den behöfwer med
ställe skall min plicht wara och blifwa, at af trogit hjerta
me hus under Himmelens behag och uti Fridsens lungn
het wålsignade warda, hwarjemte det skall blifwa et af
gent så kallas.

stige Herrars

Tjenare,
FORSINIUS,

Rectoren wid Trivial Scholan i Tavastehus,
W il. Årewördige och Söglärde

Herr Mag. A N D R E A S
ACHANDER.

Commin. i Cumå församl. och Harjavalda Capel,
Årewördige och Sögwällärde

Herr ANDREAS FLAMENIUS.

Apologisten wid Trivial-
Årewördige och

Herr A N D R E A S

Bptagen benågit, Gunstige Gynnare, at jag, i brist
behagat betyga, allenast med upoffrandet af dessa
läggga, at J intet nedlagt Eder walgärningar
den förmåhn, at på estertryckeligare sätt wisa, huru
så skall intet hos mig felas hwarden hog eller lust
plicht, at öfwer Eder ifrån Sögden anhålla om all an
at få

Minne Gunsti

Edmiute

MATTHIAS

Collegan wid Trivial Scholan i Gamle Carleby,
Wäl-Ärewördige och Söglärde

Herr Mag. **J O H A N N E S**
TENGSTROEM.

Sacellanen i Ilmola Församl. och Ulatwa Capel,
Ärewördig och Sögwällärde

Herr **JOHANNES KREANDER.**
Min Gunstige Morbror.

Scholan i Björneborg,
Sögwällärde

E N E B E R G.

af wärckelig årtänsta emot den myckna gunst i mig
ringa blad söker, fast mycket ofullkomligt å daga
hos en aldeles otacksam. Unnar lyckan mig någonsin
Eder benågenhet giordt sig min tacksamhet förbunden,
dertil. Emedlertid tåknar jag för en dryg del af min
delig och lekammelig wålsignelse, tåknande för en åra
wara

ge Gynnares

Tjenare,
FORSINIUS.

Adjuncten i Ulfsby församling /

Äre wördige och Wällärde

Herr ANDREAS LINDSTEN.

Handelsmannen uti Björneborgs Stad /

Äreborne och Wälaktade

Herr HENRICH BACKMAN.

Inspectoren,

Äreborne och Wälaktade

Herr CARL PIHLMAN.

Inspectoren,

Äreborne och Wälaktade

Herr HENRICH ULLENBERG.

SI et ringa wedermåle af min tacksamhet emot den gunst I mine Gynnare, wid många tilfällen behagat mig wisa, upoffras Eder detta mitt ringa snilleprof, med upriktig önskan, at den Milda Försynen må i långliga tider bekröna Eder med alt hwad Eder kært och fördelaktigt är. Gör öfrigit räksnar jag för en särdeles förmohn at framgent så nämnas

Mine Gynnares

Hörsamste tjenare,

MATTHIAS FORSINIUS.

J. J. W. N.

S. I.

Land de ätskilliga ting, som menniskan
til sin förnödenhet tarfwar, såc man ingalunda
lämna vårt ordinaira kökssalt det sidska och sams
sta rummet. När jag estersinnar denna ädla was
rans nästan owillkorliga nödwändighet å ena si
dan, och å den andra Skaparens outgrundeliga Godhets ris
kedomar; så tycker jag mig intet fela, om jag säger, at intet
Land under Solet har aldeles gått miste om en så owärderlig
skatt. I följe häraf synes mycket sannolikt, at vårt kiära Fä
dernes land afwen torde, i något rikare mått, än man i all
mänhet menar, wara försedt med denna dyra naturens för
män, ehuruwäl den ännu, såsom mycket annat, dels af okun
sighet, dels af wårdslöshet intet blifwit esterspanad och up
letad. Och som man wet, at på många orter i granskapet
och längre aflägsne länder finnas, (utom saltberg och sjöar med
salt watten,) brunnar, som gifwa isfrån sig sådant watten, hwar
af det aldrabästa salt utan särdeles möda med makalös win
ning tilredes, så stor det åtminstone at försöka, om intet wåra
Svenske och Finke marcker torde likaledes wara af naturen
wälsignade med dylika ädror. Jag har altså satt mig före
at uti denna min första Academiska Lärospan berätteligen om
110] 2 68a

röra några wisa kunnemercken, som plåga röja sådana saltädror, i affigt, at derigenom, så godt min oförmögenhet gitter och för-
 määr, gifwa dem, som äro hogade för wår Hushållnings för-
 bättrande, någon anledning, at vidare täncka på denna an-
 gelägna saken, och nogare se derefter. Förmodar för öfrigt,
 at den Benågne Läsaren med wanlig mildhet anser detta mitt
 menlösa upfåt.

§. 2.

Nästan jag skrider närmare til mitt egenteliga förbehållans
 de, wil jag förut korteligen orda något om Salt i ge-
 men och dess åtskillige arter, samt de allmännaste sätten
 at tilreda och framskaffa det samma, doch så, at jag allenast
 håller mig wid dess bruk i hushållningen, emedan den nytta,
 som det gibr i Läkare Konsten hörer dem til, som enskilt han-
 tera den wettenskapen. Swad för en dyrbar wahra sa tet är,
 hafwa the gamle Romare nog samt å daga laqt, i det de bru-
 kat det såsom et mynt, hwarmed de sina tjenstgibrande aflönt,
 hwardan en ämbetsmans lön än i dag heter på deras språk
 Salarium, af sale salt. Ja det gifwas ock de, som påstå, at
 orden sold och soldat skola deraf hafwa sitt ursprung, hwilcket
 jag lemnar i sitt wärde. Så mycket är wist, at de achtadt
 saltet för et makalöst nyttigt ting, hwarföre Plinius nti sin
 Hist. Nat. Lib. XXXI. cap. 9. utlåter sig, at ingen ting är
 nyttigare än saltet och solen Sale & sole nihil est utilius.
 Eljest har saltet blifwit af andra kallat nobilissimum ac o-
 ptimum aroma, sustentaculum vitæ, condimentum condi-
 mentorum, det är den ådlaste och förnemsta krydda, lifwets
 uppehälle, och en krydda för alla krydder. At jag må förbigå
 mångfaldige dels artige dels sinrike talesätt, som ordet salt uti
 Latinen alstrat utaf sig, hwilcka merendels å daga lägga helt ty-
 deligen sielfwa wahrans förtjenst, som burit namnet, såsom
 til exempel, at dermed beteknas förstånd, klokhet och wisheit;
 som

som ock wår H:Erre sielt säger uti Marc. 9:50. *ΕΧΕΤΕ ΕΥ ΕΙΠ-
ΤΗΣ ΑΛΑΣ*, hafwer salt hos eder, det är: wärer förståndige.

S. 3.

Salt är af flera slag, men kan igemen bringas til twenz
ne hufwud släcker, nemligen stadigt, som af naturen
tilverkas uti torr och fast gestalt, och flytande, som
är uplöst uti watten och måste genom åtgård af konsten bring-
gas til stadga. Det förra brytes utur wiså grufwor på åts-
skilliga orter i werlden och kallas derföre Sal fossile eller graf-
salt, bergsalt. Det senare tilverkes af wattnet utur hafwet,
samt wiså Cidar, Kiällor och brunnor, och nämnes för den
orsaken skull med hwariehanda namn, såsom Sal marinum,
hassalt; Sal lacustre Cidsalt; Sal fontanum, kiällsalt; Sal pu-
teale brunsalt. Både slagen, så wäl det stadiga, som det
flytande heta tillsammans Muria, Kiölsalt, och Sal commune,
gemen salt, til en åtskilrad ifrån de mångfaldige konst-salter,
som de kårnkunnige af hwariehanda ämnen utur alla tre Na-
tursens riken tilverka. Sal fossile kallas annars Sal gemmæ-
stensalt, Sal montanum bergsalt ic. emedan det brytes utur
berg och är til utseende såsom Crystal och ädla-stenar af alle-
handa färg, klart och genom skimande. Sådane saltberg fin-
nes på många ställen uti Europa, såsom uti Spanien, Un-
gern, Siebenbürgen, Pohlen och Ryßland. En enda gruf-
wa uti Pohlen hardt när Wielcsza och Bochna tre mihl ic
ifrån Cracow, som Åhr 1251. eller 1252. wardt af en skofic-
fare upfunnen skall åhrligen kasta af sig ungefär 800000. Gyl-
ten och hafwa et så rikt saltberg, at man wil påstå, at det
ensamt skulle kunna uti många tusend åhr spisa hela werlden
med tilräckelig salt, hwarföre ock den lärde Aczius ifrån Un-
gern räknar denna grufwan til det ottoude werldenes under
uti et Latinfft Epigram så lydande:

Si te cura manet miracula magna videndi,
 Crede, stupenda tibi Bochna, Wieliszka dabunt,
 Concelebrent alii septem miracula mundi,
 Octavum annumeret cum Sale Bochna tibi.

Här finnes både stensalt och saltsten. Stensalt kallas de brätten, som til hela sitt ämne bestå af en ren salt crystall; men deremot utgödr saltsten en blandning af sten och salt. Af det senare slaget brytes här stycken, som kunna väga 30. centner. Sådane bruka goda hushållare at lägga uti sina Ladugårdar för boskapen, som med stort begiär slicka derpå och trivas deraf ganska wäl. Uti en stod af sådant wäsende torde förmodeligen Loths Hustru blifwit förwandlad, för thet hon intet lydde HErrans befallning, utan såg sig tillbaka wid utgången af Sodom. En annan saltgrufwa wid Cardone, en stad och Hertigdöme i Catalonien i Spanien, rånttar årligen til Hertigen 40000. ducater. Til Sal fossile kan man äfwen räkna det salt, som på somlige orter utaf en wiß saltachtig jord utkofas.

S. 4.

Saltsalt kan fås utur alla haf, men til olika myckenhet, och med olika omkostnad. Ju närmare et haf är belägit åt söder, ju saltrikare watten äger det. Uti Ålands Haf kan man näppeligen af et pund watten få et halft lod salt; Uti Canalen emellan Engeland och Holland får man dubbelt, neml. et lod af pundet; och längre i söder, så som kring om Spanien ännu dubbelt så mycket neml. två hela lod. Häraf är lätt at finna hwarföre Spanien, Portugal, Frankrike, Sardinien, Majorca &c. äro så rika på denna nödiga wahran. Utom ymnogheten af sielfwa saltet i deras watten, hafwa de ock den fördelen, at den starcka solhetan, som werkar i dese länder, utan särdeles omkostnad kan utdunsta wattnet, och bringar saltet at fluta i crystaller,
 h.wilc

hwilcket hos oss swåra låter sig giöra. Det är altså ei underligt, at inwånarena uti åtskillige städer i dese länder genom salt-handel blifwit otroligt rika och förmögna, hwilcket i synnerhet kan sågas om St. Ubes i Portugall, Almahada, Cadix, St. Lucar, och Malaga i Spanien o. s. w.

Sjösalt har ingen, så wida mig är bekant, ännu i Sverige eller Finland funnit, ej heller synes något särdeles hopp wara, at sådant framdeles med fördel upptäckas skal; och i fall thyllikt på något ställe skulle kunna låta sig giöra, så är thet mågta likligt, at tilwercningen intet skulle löna mödan, emedan näppeligen någon sid lärer hos oss gifwas, som har så stor ynnoghet af denna rikedom, at icke mera arbete och omkostningar behöfde användas på redandet, än som kunde med afkastningen betalas och ersättas. Doch gifwer man det intet aldeles ut för omöjeligt, aldenstund wår näraste Granne Ryssen, som intet äger blidare Himmel än wi, kan upwisa tydeliga prof deraf. Reseböckerna tala om sidar i somliga länder, på hwilcka saltet om sommaren wid stark torcka lägges sig så tiukt, och skummar så tilhopa, at man kan gå derpå, som hos oss sker på is. Märckwärdigt är ock, hwad som berättas om wisa sidar på somliga orter i werlden, hwilka i forna tider haft friskt watten, men med tiden och småningom har det blifwit förwandlat til ganska salt. Bore wäl om någon som förstode saken och hade tilfälle at resa til de obekante delarne af riket, wille utröna, hwad hopp framtiden kan giöra sig om en så dyr förmåhn. Kiällsalt och brunsalt torde til äfwen tyrs både wifare kunna finnas, och lättare tilredas, om någon skulle med behörig flit spana der ester. Innan jag förfogar mig til sielfwa upräknandet af de teln, som plåga wisa sig, der sådana saltädror äro befintlige, wil jag som kortast nämna några orter i Europa hwar est saltkiällor och saltbrunnar äro fundna och med stor nytta brukade, på det de som resa i de Landskaper, må hafwa anledning

ledning, at nogare efterleta flera kännemärken, än dem jag har haft tillfälle, at anmärcka. Tyskland är enkannerligen välsignat med denna skatten. I synnerhet är thet Lyneburgiska och Halliska saltet mycket bekant. Annars finnes i Tyska riket på nästan oräkneliga ställen kiel- och brunsalt, såsom uti Sätze och Strassfurt i Magdeburgiska Landet samt på åtskilliga orter uti Hessen, Mansfeld, Fulda, Saxen, Francken, Schwaben, Pommern, Österrike, Thyringen, Salzburg, och an norstädes. Merckeligit är, at den berömda Doctor Caspar Neuman uti sina prælection: Chemic: påstår, at alla the städer, som i Tyskland bära namn af Halle, hafwa så blifwit kallade af äls salt, såsom Halle i Magdeburg, Halle i Saxen, Haile i Tyrol. Halle i Schwaben, Reichen-Halle i Bayern, Halle i Salzburg, Hallstadt i Österrike o. f. w.

I Rysland finnes ock åtskilliga sköna saltbrunnar; I Sverige och Finland har äfwen på et och annat ställe wist sig salt ädror, men så fattige, at det föda lönt mödan at nyttia dem. Annars är til wetande, at det intet altid bör dömas om en Saltkiällas godhet utaf saltets myckenhet; ty det händer ofta, at det, som brister derutinnan, ärsättes genom starkleken. Således gifwa de Halliske saltbrunnarna i Magdeburgiska landet i Tyskland ganska mycket salt, aldenstund et pund sådant saltlut kan gifwa hela 3. untz och 3. Drachmer salt, men swagt och wahnächtigt: Deremot gifwa de Lyneburgiske och andra ofta intet mer än et halft lod salt efter pundet; men mächtig, starkt, och kraftigt i jämförelse med det förra. Känneteknen, hwaraf man sådant kan sluta, äro dels sådane, som med smaken, dels sådane, som med åskådandet kunna fattas, hwartil ibland andra böra räknas crystallernas färg, skapnad, och storlek med mehra.

S. 5.
Sättet at skilja saltet ifrån Laken eller wattnet, uti hwilken

Ten des wäsende är uplöst, bör inrättas efter omständigheterna, förnämligast efter orternas beskaffenheter. Hafs-saltet tillwårkes uti the warma Länderna genom solens warma, som utdunstar wattenången, och bringar det saltachtiga wäsendet at skjuta i crystaller; Men uti kallare lustestreck låter det sig intet gindra. I Sverige uti Bohus-Lån brukas eld dertill, i the de koka saltlakn uti pannor och grytor tills största delen af det söta wattenet genom utdunstningen förflyger, hwarefter de låta det gwarblefna swala sig och sätta sig i crystaller, då de sedan hålla utaf spadet och låta saltet torcka sig. Men efter wattenet uti Wästerhafswet är mycket fattigt på salt, så kommer kærillen, arbetet och weden i synnerhet at kosta mer än saltet är wårdt. Doch såsom det är bekant, at kiölden i detta målet åger en lika werkan med wärman, så torde ock den kunna hærtill användas uti wår kalla Nord, hwilcket förslag jag finner at den Lärda Neuman gifwit, och salige Commercie Rådet den makalösa POHLHEIM föreslagit, fast man ännu intet betjent sig deraf, så wida mig witterligt är. På wisa orter har man betjent sig af lustens åtgärd wid utdunstningens befordrande och saltets åtskiljande ifrån wätskan, som hindrar des stadgande och behåller det uti et stadigt stantande. Man har til den ändan mångenstädes inrättat så kallade Sakwerck, de äro wisa med rännor och kistor försedde hus, hwilcka så blifwit bygde, at lusten öfweralt kan stryka igenom dem, och utdunsta wattenet, som beständigt löper och dryper. På somliga ställen brukas härwid halmwiskor, an norstädes rijswagor och på andra orter hästhårs borstar. Sådana hus finner man i Nauenheim wid Franckfurt i Saltzungen, i Aschersleben, i Allendorff i Saltze, i Hellen, i Salts-Göter, wid Lytze i Mörseburg, wid Colberg i Pommern och flerestådes. Wed hela denna beswärliga och kostsamma processen, uträttas doch intet mer än at saltluten eller saltlakn til en wis grad concentrerar sig; derföre måste

den til slut kokas och studas uti pannor, innan den gifwer et ordenteligt salt.

Sattet at utrdna saltlakans halt är hvariehanda. Man plågar härvid betjena sig af den Statiska wågbalcken; Man har ock särskilte saltprofware, som därtill brukas kunna. Wil man taga lika mycket saltlaka och lika mycket regnwatten, wåga båda delarne särskilt och anmärka åtskillnaden emellan bägges tyngd, så går det ock an. Eljest låter thet sig säkra ste gådra genom kärnkosten, då man utforskar det genom abstraction, destillation, præcipation, solution, depuration, och crySTALLIZATION; Men en sådan process fordrar mycket beswär och mycken tid. Den som är nögd med en mindre laggränhet och likwål åstundar någorlunda weta huru g r wande et sådant saltwatten är, kan tillräckeligen winna itt åndamåhl på et helt enfaltigt sätt: han behöfwer allenast samla et wist mått deraf, så eller så många kannor, wåga det förut, slå det sedan i en gryta och låta det koka til des måsta delen af det söta wattenet, är fördrökt; eller genom den imman, som upgår under kokningen, förslugit, hwilket man kan finna när man smakar derpå och finner at det är braf salt, låta det sedan stå och sivalas, då saltet sätter sig i crystaller på gryt botten, hwilcke man altså wåger och jämförer med den wigt, som hela kokningen hade förut. Häråf kan åtminstone skönjas om kokningen alsintet, någorlunda, eller öfwerflödigt lönar mödan och betalar omkostningarna. Den som wil weta sielfwa saltets godhet; sedan det är tilredt bör gifwa acht på om det äger följande egenskaper:

- 1:o At det seer rätt hwitt ut.
- 2:o At det är genomskinligt såsom is.
- 3:o At det har ingen lucht.
- 4:o At det äger en ren smak.
- 5:o At det befinnes wara hårdt och fast och intet miukt och löst när man känner på det.

- 6:0 Att det är torr och intet smälter i luften.
 7:0 Att det är fyrkantigt til figuren eller likt tårningar med små spitsar såsom nåbb inunder.
 8:0 Att det har stora crystaller, och intet seer ut så som grus.
 9:0 Att det lätt uplöses i watten, intet grumlar det samma, och intet lämnar på båtten af kärlet något som intet smälter.
 10. Att det på elkål sprakar och häppar.

S. 6.

Så följer, at jag skal upgifwa några känneteken, hwaraf kan slutas, om sådant watten är i negden. 1:0 Plägar jorden på sådane ställen, särdeles i stark torefa, witra ur sig et fint salt, at hon seer ut som wore hon med rimfrost öfwerdragen, och biter som wanligt salt på tungan, när man smakar derpå. 2:0 Finner man, at boskapen och andra kreatur intet allenast särdeles gierna äta de få wårter, som på sådane ställen framkomma, utan slicka ock sielfwa myllan mycket begiärligen. 3:0 Kan man ock af wise foglars kärlek för sådane ställen sluta, det samma; emedan de gierna triswas der salt wanckar, och således af en naturlig aning sig derstädes flitigt uppehålla. således har Herr Professor Kalm berättat mig, at wid Saltkällorna uti Onondago i Nova America såg man nästan altid en myckenhet willa dufwor, som der ganska begärligt uphacade den saltfulla jorden; Hwarfdre ock Willarne bygt kojor der bredewid, samt hade fogla-nät utsatte rundt omkring saltkällorna, då de ofta på en eftermiddag kunde få mot 50. och flera af dessa dufwor. Dessa dufwor äro de samme, som somlige år om wintertiden komma ned til Nya Sweriget i otalig myckenhet, ja så, at man wid deras flygande på hela fierdels wägen och mera närobeligen kan få se Himmelen för dem. 4:0 Blifwer man warse

warse, at när creaturen komma at ligga på saltachtiga rum, så fäster saltet sig på deras hår, at de se ut som wore de med rinfrost öfwerdragne, i synnerhet swin creaturen. Saltbrunten i Lyneburg blef sålunda först upfunnen af en gris, hwars skincka til äminnelse häraf, ännu säges hänga der på Rådhuset. 5:o Om jorden är i någon särdeles mohn rik på Salt, så plågar hon gemenligen stå skallet och bar, emedan inga örter der giärna komma fort. 6:o Doch äro wiså wäxter twärt om jämnväl prof dertit, at jorden är saltblandad eller af saltådror igenom skuten, sådane neml. som af naturen älska saltachtig jordmohn, och bäst triffwas der de finna detta sitt element i någon ymnoghet, hwadan de snart endast finnas wid hafs-stränder, hwarest de salta böljorne gifwa dem sin naturliga näring. Sådane äro följande:

Salicornia Linn. Flor. Svec. 1.

Triglochin Linn. Fl. Sv. 298. 299.

Atriplices marit. af åtskilliga slag.

Salsola Linn. Fl. Svec. 206.

Statice Limonium. Linn. Fl. Svec. 254.

Det är märckwärdigt, at anteu denna Salicornia, eller andra species Salicorniæ, nästan altid wåra uti någden til och rundt omkring saltkällor och salissöar, samt på jord, som är full med kölsalt, och det i alla 4. werldenes delar: således finner man af Doctor LERCHS observationer, at den finnes ymnigt wid Saltkällorna i Ryssa Asien; af åtskilliga Resebeskrifningar, at på dylika ställen amorstäds i Asien; af Salig Herr Hasselqvists, at på saltfulla ställen i Egypten uti Africa; af mer än mångas skrifter, som skrifwit om saltkällor i Europa, at de haft denna til granne; af Mag. Stenbæcks berättelse i Kongl. Wetensk. Acad. Handl. at den wåret wid Saltkällorna i Lohtea i Österbotn; liksåledes har Herr Professor Kalm berättat mig, at den i största myckenhet fans wid Onondago saltkällor uti America, hwilcka doch ligga
mot

mot 60. Svensska mihl från hafvet. Dese och flere af samma art plåga gemenligen alla finnas på lika ställen, doch understundom allenast somlige af dem. Doch är at märcka, at på de ställen der jorden för starkt är upfyld med salt, kunna ej heller några af dese örter komma fort, utan de wåra då litet på sidona derifrån, hwarest jordmåhn är något mindre saltachtig. 7:o Ligger snön sig sednare på sådane ställen när winteren begynnas, och går långt förr bort om wåren, så at salta platser altid synas bara, när den öfriga marcken ännu har på sig en tåmmelig tiöck snöskorpa. 8:o Gräfwer man en liten grop på et sådant ställe, som ofwannembde tekn utwisa, och låter watten sila sig i den samma så skall man finna, at det smakar såsom salta om man doppar fingret deri och slicker derpå.

De försök, som Chemice plåga anställas, at blifwa underättad, om Kidksfalt (Muria) finnes uti et watern, kunna inhämtas uhr Prof. WALLERII Hydrologie; och af andra.

G. A. A.

